

Vadlīnijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas nozarē

Lai veicinātu kapitālsabiedrību, kuras saņēmušas Latvijas Bankas licenci ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanai un pārdošanai (tālāk tekstā – kapitālsabiedrība), vienotu izpratni par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma (tālāk tekstā – Likums) un uz tā pamata izdoto Ministru kabineta 2017. gada 14. novembra noteikumu Nr. 674 "Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem" (tālāk tekstā – MK noteikumi) un Latvijas Bankas 2017. gada 30. oktobra noteikumu Nr. 158 "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas prasības, veicot ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanu un pārdošanu" prasību piemērošanu saistībā ar aizdomīgu darījumu konstatēšanu, Latvijas Bankas licencēšanas komisija ir identificējusi pazīmes, kuras norāda uz aizdomām par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, terorisma finansēšanu vai šo darbību mēģinājumu, veicot ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas darījumu.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija ir darbības, kuru rezultātā līdzekļi, kas iegūti no noziedzīgām darbībām tiek virzīti caur finanšu sistēmu tādā veidā, lai rastos iespaids, ka līdzekļi iegūti no likumīgiem avotiem. Izdošanās gadījumā personas gūst labumu no šādi iegūtiem līdzekļiem.

Nepieciešamība legalizēt noziedzīgi iegūtus līdzekļus ar finanšu sistēmas starpniecību ir nozīmīga noziedzīgo darbību izdošanās nodrošināšanai. Tādēļ noziedzīgās darbībās iesaistītās personas meklē veidus, kā izmantot finanšu iestādes (t.sk. kapitālsabiedrības) lai gūtu labumu no noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem. Pasaules finanšu sistēmu integrācija, barjeru atcelšana brīvai kapitāla plūsmai un tehnoloģiju attīstība ir krietni atvieglojušas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas iespējas, vienlaikus padarot sarežģītāku iespēju izsekot veiktās legalizācijas posmiem.

I Noziedzīgi iegūti līdzekļi

Latvijas tiesību akti nosaka, ka par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem ir uzskatāmi līdzekļi, kuri tieši vai netieši iegūti personas īpašumā vai valdījumā, izdarot noziedzīgu nodarījumu.

Papildus Krimināllikumā noteiktajiem par noziedzīgi iegūtiem uzskatāmi arī līdzekļi, kuri pieder personai vai kurus tieši vai netieši kontrolē persona:

- kura ir iekļauta kādā no Ministru kabineta noteiktu valstu vai starptautisko organizāciju sastādītajiem to personu sarakstiem, kas tiek turētas aizdomās par iesaistīšanos teroristiskās darbībās vai masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanā, glabāšanā, pārvietošanā, lietošanā vai izplatīšanā;
- kura ir iekļauta uz Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma pamata Ministru kabineta sastādītajā sankciju subjektu sarakstā nolūkā cīnīties pret iesaistīšanos teroristiskās darbībās vai masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanā, glabāšanā, pārvietošanā, lietošanā vai izplatīšanā;
- par kuru operatīvās darbības subjektiem, pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm, prokuratūrai vai tiesai ir informācija, kas dod pietiekamu pamatu šo personu turēt aizdomās par tāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, kurš saistīts ar terorismu, vai līdzdalību tajā.

Atbilstoši Likumam Kontroles dienests informāciju par attiecīgajām personām apkopo un publicē interneta vietnē <http://sankcijas.kd.gov.lv/>.

II Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijai parasti ir trīs stadijas:

- ievietošana (*placement*), kad skaidra nauda vai tās ekvivalents tiek ievietots finanšu sistēmā;
- izkārtošana (*layering*), kad tiek veikta virkne sarežģītu finanšu darījumu, lai maskētu naudas izcelsmi;
- integrācija (*integration*), kad līdzekļi tiek integrēti atpakaļ ekonomikā tā, lai izskatītos, ka to izcelsme ir likumīga.

Šāda vienkāršota pieeja neaptver visus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas paņēmienus, jo atkarībā no apstākļiem kāda no parastajām stadijām var arī tikt izlaista. Valūtas maiņa visdrīzāk būtu daļa no izkārtošanas ar mērķi maskēt naudas līdzekļu izcelsmi.

Atbilstoši nacionālajam noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtējumam ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas nozares draudu līmenis tikt izmantotai naudas līdzekļu legalizācijā ir novērtēts kā vidējs. Ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas izmantošana naudas atmazgāšanas shēmās ir process, kas neprasa speciālu plānošanu, zināšanas vai ekspertīzi, un ir viegli pieejams. Līdz ar to ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšana un pārdošana tiek izmantota naudas līdzekļu legalizācijā:

- konvertējot ārvalstu valūtu *euro* un ASV dolāros, kā starptautiski atzītās valūtās, ar kurām nav problēmu norēķināties jebkurā valstī;
- konvertējot ārvalstu valūtu citas ārvalstu valūtas augstās nominālvērtības naudas zīmēs, lai atvieglotu noziedzīgi iegūtu līdzekļu glabāšanu un pārvietošanu;
- kad kriminālās organizācijas, kā arī atsevišķas kriminālās personas iegūst ietekmi kapitālsabiedrībās, iegādājoties tās daļas, kļūstot par pārvaldes institūciju pārstāvjiem vai ieņemot amatus, kurus var izmantot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijai un terorisma finansēšanai.

III Terorisma finansēšana

Terorisma finansēšanā, atšķirībā no noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, naudas līdzekļiem var būt legāla izcelsme. Līdz ar to ir nepieciešams pievērst uzmanību arī darījumu mērķim un būtībai, kā arī tālākajam iespējamajam līdzekļu izlietojumam.

Ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas nozares draudu līmenis tikt izmantotai terorisma finansēšanā ir vidējs. Ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas izmantošana terorisma finansēšanas shēmās ir process, kas neprasa speciālu plānošanu, zināšanas vai ekspertīzi, un ir viegli pieejams. Līdz ar to ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšana un pārdošana tiek izmantota terorisma finansēšanā:

- konvertējot līdzekļus ASV dolāros, kā starptautiski atzītā valūtā, ar kuru nav problēmu norēķināties jebkurā valstī; ASV dolāri parasti tiek nogādāti konflikta zonās, lai finansētu teroristiskas darbības;

- konvertējot ārvalstu valūtu citas ārvalstu valūtas augstās nominālvērtības naudas zīmēs, lai atvieglotu līdzekļu glabāšanu un pārvietošanu uz konflikta zonām, lai finansētu teroristiskas darbības.

Efektīvai noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai kapitālsabiedrībai ir pastāvīgs pienākums izvērtēt katra tās konsultētā, plānotā, pieteiktā, uzsāktā, atliktā, veiktā vai apstiprinātā darījuma iespējamo saistību ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un terorisma finansēšanu, un nekavējoties par to ziņot Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam (tālāk tekstā – Kontroles dienests).

IV Patiesā labuma guvēja noskaidrošana klientu izpētes ietvaros

Likums nosaka, ka patiesais labuma guvējs — fiziskā persona, kura ir klienta — juridiskās personas — īpašnieks vai kura kontrolē klientu, vai kuras vārdā, labā, interesēs tiek nodibinātas darījuma attiecības vai tiek veikts gadījuma rakstura darījums, un tā ir vismaz:

- attiecībā uz juridiskajām personām — fiziskā persona, kurai tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vairāk nekā 25 procenti no juridiskās personas kapitāla daļām vai balsstiesīgajām akcijām vai kura to tiešā vai netiešā veidā kontrolē;
- attiecībā uz juridiskiem veidojumiem — fiziskā persona, kurai pieder vai kuras interesēs ir izveidots vai darbojas juridisks veidojums vai kura tiešā vai netiešā veidā īsteno kontroli pār to, tostarp kura ir šāda veidojuma dibinātājs, pilnvarnieks vai pārraudzītājs (pārvaldnieks).

Likums nosaka pienākumu kapitālsabiedrībām iegūt informāciju par savu klientu patiesajiem labuma guvējiem. Identificējot patieso labuma guvēju, iegūst fiziskas personas:

- identifikācijas datus;
- informāciju par nacionalitāti, rezidences valsti, kontrolēto kapitāldaļu apmēru, netiešās ietekmes veidu un pārvaldības mehānismu.

Kapitālsabiedrība klienta patiesā labuma guvēja noskaidrošanu var īstenot vismaz vienā no šādiem veidiem:

- saņemot klienta apstiprinātu paziņojumu par patieso labuma guvēju;
- izmantojot ziņas vai dokumentus no Latvijas Republikas vai ārvalsts informācijas sistēmām (piemēram, Valsts ieņēmumu dienesta publiskojamās informācijas datubāzes, SIA "Lursoft" datubāzes, Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas u.c. avotiem), dokumentējot izmantoto informācijas avotu un no tā saņemto informāciju;
- patstāvīgi noskaidrojot klienta patieso labuma guvēju, ja ziņas par to nevar iegūt citādi.

Kapitālsabiedrība, atbilstoši pamatojot un dokumentējot darbības, kas veiktas, lai noskaidrotu klienta patieso labuma guvēju, par juridiskās personas patieso labuma guvēju var uzskatīt personu, kura ieņem amatu šīs juridiskās personas augstākajā pārvaldības institūcijā, ja kapitālsabiedrība ir izmantojusi visus iespējamus noskaidrošanas līdzekļus un nav iespējams noskaidrot nevienu fizisku personu atbilstoši Likumā ietvertajam termina "patiesais labuma guvējs" skaidrojumam, kā arī

ir izslēgtas šaubas par to, ka juridiskajai personai varētu būt cits patiesais labuma guvējs.

Kapitālsabiedrība, pamatojoties uz risku novērtējumu, veic nepieciešamos pasākumus, lai pārliecinātos, ka noskaidrotais patiesais labuma guvējs ir klienta patiesais labuma guvējs.

Pārliecinoties par patiesā labuma guvēja patiesumu, ņem vērā iespējamus riska faktoros, kas var norādīt uz nepatiesas informācijas sniegšanu. Piemēram, vai patiesais labuma guvējs atbilst tādas personas tēlam, kas spēj vadīt uzņēmumu vai būt tā īpašnieks, jo kā patiesie labuma guvēji var tikt norādītas personas bez noteiktas dzīvesvietas vai personas no jurisdikcijām, kuras nesadarbojas. Pievērš uzmanību, ja, izmantojot kapitālsabiedrībām kā likuma subjektam pieejamos resursus, ir būtiski apgrūtināta patiesā labuma guvēja noskaidrošana.

Jāņem vērā fakts, ka personas, kas cenšas legalizēt noziedzīgā veidā iegūtus līdzekļus, mēģina to darīt dažādu juridisku veidojumu aizsegā, piemēram, izveidojot labdarības fondus, biedrības un nodibinājumus, kuri negūst peļņu.

V Neparastu un aizdomīgu darījumu konstatēšana un ziņošana par tiem

Kapitālsabiedrībai savā iekšējās kontroles sistēmā ir jāparedz un jādokumentē:

- neparastu un aizdomīgu darījumu atklāšanas kārtība;
- kārtība, kādā kapitālsabiedrība atturas no tāda darījuma veikšanas, kurš saistīts vai par kuru vai kurā iesaistītajiem naudas līdzekļiem ir pamatotas aizdomas, ka darījums ir saistīts ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju vai terorisma finansēšanu, vai ir pamatotas aizdomas, ka darījumā iesaistītie naudas līdzekļi ir tieši vai netieši iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā vai saistīti ar terorisma finansēšanu vai šā noziedzīgā nodarījuma mēģinājumu;
- kārtība, kādā kapitālsabiedrība ziņo Kontroles dienestam par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem;

Likums paredz kapitālsabiedrību pienākumu nekavējoties ziņot Kontroles dienestam par katru neparastu darījumu un aizdomīgu darījumu.

Ziņojums Kontroles dienestam ir jāsniedz nekavējoties pēc neparasta vai aizdomīga darījuma konstatēšanas, elektroniskā veidā Kontroles dienesta interneta vietnē <https://zinojumi.kd.gov.lv>. Kontroles dienesta interneta vietnē <http://www.kd.gov.lv> ir pieejami arī skaidrojoši materiāli par ziņojumu iesniegšanu. Ziņojumā Kontroles dienestam ietveramā informācija ir noteikta MK noteikumos.

Nav nepieciešams ziņot Kontroles dienestam tikai ziņošanas pēc, jo nepamatoti ziņojumi pārslogo kopējo ziņošanas sistēmu. Ja nepastāv reāls noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma finansēšanas vai šo darbību mēģinājuma risks, kapitālsabiedrībai ir jāspēj to pamatot. Savukārt, lai pamatotu pieņemto lēmumu, risku novērtējumam ir jābūt dokumentētam. Jāņem vērā, ka Latvijas Banka, kapitālsabiedrību uzraudzības procesa ietvaros konstatējot aizdomīgus vai neparastus darījumus, lūgs kapitālsabiedrībai sniegt skaidrojumu, kādēļ nav ziņots par konkrēto darījumu. Pēc ziņošanas Kontroles dienestam nepieciešams ziņojumu reģistrēt.

Kapitālsabiedrībai nav tiesību izpaust ziņošanas faktu, tādējādi dokumentu aprīte ir jāorganizē tā, lai informācija netiktu izpausta klientam, trešajām pusēm, tai skaitā kapitālsabiedrības darbiniekiem, kuri ar to nestrādā.

Kontroles dienesta interneta lapā <http://www.kd.gov.lv> saistībā ar ziņojumu sniegšanu par neparastiem un aizdomīgiem finanšu darījumiem ir publicētas un pastāvīgi tiek atjauninātas Kontroles dienesta identificētās pazīmes, kas var radīt aizdomas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, terorisma finansēšanu vai šo darbību mēģinājumu, kā arī iespējamo noziedzīgo nodarījumu tipoloģijas.

VI Atturēšanas no aizdomīga darījuma

Papildus neparastu un aizdomīgu darījumu atklāšanas un ziņošanas par tiem pienākumam kapitālsabiedrībai atbilstoši Likuma prasībām iekšējās kontroles sistēmā ir jānosaka arī kārtība, kā atturēties no darījuma veikšanas, ja ir pamatotas aizdomas par darījuma saistību ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu vai terorisma finansēšanu. Par atturēšanos no šāda darījuma ir nekavējoties, bet ne vēlāk kā nākošajā darba dienā jāziņo Kontroles dienestam.

Kontroles dienests saņemto ziņojumu izvērtē astoņu dienu laikā. Šā termiņa laikā kapitālsabiedrība saņem Kontroles dienesta rīkojumu par rīkojumu izbeigt atturēšanos no darījuma veikšanas vai rīkojumu par līdzekļu iesaldēšanu, ja rodas pamatotas aizdomas, ka notiek vai ir veikts noziedzīgs nodarījums, tai skaitā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, terorisma finansēšana vai šo noziedzīgo nodarījumu mēģinājums.

Atturēšanās no darījuma veikšanas nozīmē neveikt nekādas darbības ar darījumā iesaistītajiem naudas līdzekļiem (t.sk. neatgriežot tos klientam). Gadījumā, kad atturēšanās no darījuma veikšanas var būt signāls klientam, lai tas mēģinātu izvairīties no atbildības, ir pieļaujama darījuma veikšana, vienlaikus nekavējoties, bet ne vēlāk kā nākošajā darba dienā, sniedzot ziņojumu par aizdomīgu darījumu Kontroles dienestam.

VII Iespējamo noziedzīgo nodarījumu tipoloģijas

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas izpratnē tipoloģijas ir izplatītākie veidi un mehānismi, kā tiek legalizēti līdzekļi. Noziedznieki izmanto inovatīvas metodes, lai legalizētu līdzekļus, tādēļ atsevišķas tipoloģijas var atšķirties atkarībā no reģiona, kur tās tiek lietotas, un konkrētā laika nogriežņa, proti, neaktuālas tipoloģijas var kļūt aktuālas un otrādi. Augstam riskam vienmēr ir pakļauti jauni tirgus mehānismi, jo ne vienmēr tiem ir izstrādāti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas uzraudzības mehānismi.

Aktuālās noziedzīgo nodarījumu tipoloģijas, kuru uzskaitījums nav izsmēļošs, ir:

- izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas;
- krāpšana elektroniskā vidē;
- nebanku kredītu krāpšana;
- finanšu piramīda;
- neregistrēta vai nelicencēta uzņēmējdarbība;
- krāpniecība, kas saistīta ar publiskā finansējuma saņemšanu;
- noziedzīgs nodarījums, kur iesaistīta Latvijas Republikas politiski nozīmīga persona;

- noziedzīgs nodarījums, veicot Latvijas Republikas valsts amatpersonas pienākumus;
- koruptīvas darbības;
- viltotu dokumentu izmantošana;
- krāpšana maksātnespējas procesā;
- cita veida krāpšana;
- terorisma finansēšana;
- masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanas, glabāšanas, pārvietošanas, lietošanas un izplatīšanas (proliferācijas) finansēšana;
- nezināmas izcelsmes noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija.

VIII Darījuma aizdomīguma pazīmes (riskā identifikatori)

Papildus tipoloģijām var izdalīt pazīmes – riska identifikatorus, pēc kuriem var identificēt vai kuri var palīdzēt identificēt aizdomīgus un neparastus darījumus.

Latvijas Banka ir identificējusi un vērs kapitālsabiedrību uzmanību uz to, ka ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas darījuma aizdomīguma pazīmes un riska identifikatori visbiežāk ir šādi:

- klienta identifikācijas problēmas (klients nevēlas sniegt identifikācijas informāciju vai sniedz to minimālā apjomā, sniedz fiktīvu informāciju, sniedz grūti pārbaudāmu informāciju, ir pamatotas aizdomas, ka personu apliecinošais dokuments ir viltots)
 - klients nervozē bez acīmredzama iemesla
 - klientam ir pavadītāji, kas viņu vēro
 - klients atnes naudu, ko viņš nav saskaitījis
 - klients interesējas par identifikācijas un izpētes sliekšni vai kārtību
 - klients veic vairākus līdzīgus maza apjoma darījumus, kas liek domāt par apzinātu izvairīšanos no identifikācijas vai tāda darījuma veikšanas, kura apjoms atbilst neparasta darījuma pazīmēm
 - vairāki klienti secīgi veic līdzīgus darījumus, kas liek domāt par apzinātu izvairīšanos no identifikācijas vai tāda darījuma veikšanas, kura apjoms atbilst neparasta darījuma pazīmēm
 - klients īsā laika posmā veic darījumus vairākos valūtas maiņas punktos/filiālēs
 - klients veic liela apjoma darījumu ar reti izmantojamām ārvalstu valūtām
 - klients veic sarežģītu darījumu (darījumam nav skaidri saprotama ekonomiskā vai juridiskā mērķa), t.sk. mainot vienu ārvalstu valūtu uz citu
 - klients veic viņam netipisku darījumu (šim klientam neraksturīgi liels darījuma apjoms)
 - klienta veiktais darījums neatbilst tā rezidences vai mērķa valstij tipiskam darījumam
 - nav skaidra darījumā izmantoto līdzekļu izcelsme
 - klients veic darījumu, kura apjoms neatbilst viņa finansiālajam stāvoklim
 - darījums ir saistīts ar citu aizdomīgu darījumu, par kuru kapitālsabiedrība jau ziņojusi Kontroles dienestam;
 - ir pamatotas aizdomas, ka darījumā izmantots viltots dokuments
 - darījumā izmantotas augstas nominālvērtības naudas zīmes
 - naudas zīmju nominālvērtības ir klientam netipiskas
 - naudas zīmju iesaiņojums ir klientam netipisks

Ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas darījuma aizdomīguma pazīmes un riska identifikatori var norādīt uz to, ka klients rīkojas ar naudas līdzekļiem, kuru izcelsme nav likumīga, vai kuru izmantošanas mērķis nav likumīgs, proti, iespējama klienta vai darījumā iesaistīto naudas līdzekļu atbilstība kādai noziedzīgo nodarījumu tipoloģijai.

Līdz ar to ir liela nozīme klienta izpētes pienākumam, kas ir vērsts uz informācijas iegūšanu par klientu un darījumā iesaistītajiem naudas līdzekļiem.

Ņemot vērā to, ka skaidras naudas aprīte ir saistīta ar paaugstinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku, likumdevējs ir noteicis, ka katra ārvalstu valūtas skaidras naudas pirkšanas vai pārdošanas darījuma, kura apmērs vai vairāku šķietami saistītu darījumu kopējā summa pārsniedz 1500 *euro*, veikšanas gadījumā kapitālsabiedrībai ir pienākums veikt klienta izpēti.

Personām, kurām varētu būt interese izmantot kapitālsabiedrības mērķiem, kas saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju vai terorisma finansēšanu, šāds summas kritērijs, pie kura kapitālsabiedrībai ir pienākums veikt klienta izpēti, ir traucējošs, līdz ar to kopējais risks kapitālsabiedrībām tikt iesaistītām noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas vai terorisma finansēšanas darbībās, veicot klientu izpēti jau pie salīdzinoši nelielas darījuma summas, kopumā ir būtiski mazinājies. Tomēr šāds risks joprojām ir aktuāls un tieši klienta izpētes un klienta veikto darījumu uzraudzības process, ja tas tiek īstenots mērķtiecīgi, lai novērstu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas vai terorisma finansēšanas riskus, palīdz kapitālsabiedrībai netikt iesaistītai nelikumīgās darbībās.

IX Neparasti darījumi

Neparasta darījuma pazīmju izsmelošs uzskaitījums ir MK noteikumos. Par katru darījumu, kas atbilst kādai no minētajām pazīmēm, kapitālsabiedrībai ir obligāts pienākums ziņot Kontroles dienestam.

Ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas darījums ir uzskatāms par neparastu, ja tas atbilst vismaz vienai no šādām pazīmēm:

- klients pērk vai pārdod valūtu par summu, kura ir ekvivalenta 5 000 *euro* vai pārsniedz šo summu
 - ❖ *Šis punkts attiecināms uz darījumu vienas valūtas ietvaros. Līdz ar to, ja klients vienā reizē veic vairākus valūtas maiņas darījumus ar dažādām valūtām, tad katra valūta būtu uzskaitāma atsevišķi;*
 - ❖ *Ja ir pamatotas aizdomas par apzinātu darījumu sadalīšanu ar mērķi izvairīties no ziņošanas, tad arī par šādu darījumu ir jāziņo. Piemēram, klients divu dienu laikā veic vairākus darījumus, kuru kopējā summa ir ekvivalenta 5 000 *euro* vai pārsniedz šo summu un klientu izpētes gaitā nav noskaidrots pamatots iemesls šādi darījumu sadalīšanai, tad šie darījumi būtu jāapvieno un jāuzskata par vienu darījumu, par kuru attiecīgi jāziņo Kontroles dienestam (Kontroles dienesta ziņojumā to norāda kā vienu darījumu).*

- klients veic monētu vai banknošu apmaiņu pret citām monētām vai banknotēm par summu, kura ir ekvivalenta 10 000 euro vai pārsniedz šo summu
 - ❖ Šī prasība attiecas arī uz analogiem darījumiem citās valūtās, kamēr tas ir vienas valūtas ietvaros. Vienlaikus, ja, veicot valūtas maiņas darījumu, klients saņemot nopirkto valūtu nekavējoties vēlas to apmainīt citos nominālos, nemainot summu, tad tas nebūtu uzskatāms par MK noteikumu 5.2. punktā minēto neparasto darījumu. Taču jāņem vērā, ka šāda klienta prasība var tikt uzskatīta par risku paaugstinošu faktoru;
 - ❖ Ja ir pamatotas aizdomas par apzinātu darījumu sadalīšanu ar mērķi izvairīties no ziņošanas, tad arī par šādu darījumu ir jāziņo. Piemēram, klients divu dienu laikā veic vairākus darījumus kuru kopējā summa ir ekvivalenta 10 000 euro vai pārsniedz šo summu un klientu izpētes gaitā nav noskaidrots pamatots iemesls šādai darījumu sadalīšanai, tad šie darījumi būtu jāapvieno un jāuzskata par vienu darījumu, par kuru attiecīgi jāziņo Kontroles dienestam.
- klients vai patiesais labuma guvējs tiek turēts aizdomās par iesaistīšanos teroristiskās darbībās vai masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanā, glabāšanā, pārvietošanā, lietošanā vai izplatīšanā un informāciju par šo personu ir iekļauta Kontroles dienesta uzturētajā interneta vietnē <http://sankcijas.kd.gov.lv>
 - ❖ Ja klients ir kāda no sankciju sarakstiem, kas nav OFAC, tad iestājas automātiska līdzekļu aizturēšana, vai nu kā teroristam vai kā cilvēkam pret kuru izvērstas finanšu sankcijas un ir jāievēro Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likumā noteiktās prasības.
 - ❖ Ja klients ir iekļauts OFAC sarakstā, tad ne vienmēr ir aizturami klienta līdzekļi. Ja saraksta pazīme ir SDGT, FTO vai SDT, tad klients ir uzskatāms par teroristu un līdzekļi ir uzskatāmi par noziedzīgi iegūtiem. Citos gadījumos ir jāvērtē klienta iemesls iekļaušanai OFAC sarakstā un piemērotās sankcijas.
- par klientu vai tā patieso labuma guvēju un tā veikto darījumu (tai skaitā līdzekļiem, kas vēl nav iesaistīti darījumā vai tā mēģinājumā) klienta izpētes ietvaros konstatēta publiski pieejama negatīva rakstura informācija, kas liecina par tā iespējamu saistību ar noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem vai to legalizēšanu vai ar terorismu vai tā finansēšanu.

X Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma ievērošana

Latvijā visām personām, t.sk. kapitālsabiedrībām, ir saistošs Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums. Likums nosaka, ka noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem ir uzskatāmi tādi līdzekļi, kuri pieder personai vai kurus tieši vai netieši kontrolē persona, kura ir iekļauta uz Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma pamata Ministru kabineta sastādītajā sankciju subjektu sarakstā nolūkā cīnīties pret iesaistīšanos teroristiskās darbībās vai masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanā, glabāšanā, pārvietošanā, lietošanā vai izplatīšanā. Vienlaikus jāņem vērā, ka cilvēks var būt iekļauts sankciju sarakstā dēļ citiem iemesliem. Jebkurā gadījumā Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums nosaka, ka, ja attiecībā uz sankciju subjektu noteikti finanšu ierobežojumi, fiziskajām un juridiskajām personām (tātad arī kapitālsabiedrībām) ir pienākums veikt šādas darbības:

- iesaldēt visus finanšu līdzekļus un finanšu instrumentus, kas ir sankciju subjekta īpašumā, valdījumā vai kontrolē;
- liegt sankciju subjektam piekļuvi finanšu līdzekļiem un finanšu instrumentiem;

- nesniegt sankciju subjektam starptautiskajās vai nacionālajās sankcijās noteiktos finanšu pakalpojumus.

Noderīgas saites:

Noderīga informācija un metodiskie materiāli par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jautājumiem : www.kd.gov.lv

Starptautiskā organizācija (**FATF**): <http://www.fatf-gafi.org/>

Augsta riska valstis - vērtējot klienta risku ir jāņem vērā klienta valsts risks. Informāciju par FATF un ES noteiktajām augsta riska valstīm, Bāzeles Pārvaldības institūta naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas risku novēršanas indekss un Korupcijas uztveres indekss ir pieejams Kontroles Dienesta uzturētajā vietnē šeit:

<http://www.kd.gov.lv/index.php/normativie-akti/cita-informacija>

Ārlietu ministrijas izstrādātais informatīvais materiāls (vadlīnijas) sankciju efektīvai ieviešanai Latvijā:

<https://www.mfa.gov.lv/aktualitates/zinas/62759-arlietu-ministrija-publice-vadlinijas-sankciju-efektivai-ieviesanai-latvija>